

København, 17. december 2020

Hørings svar til Forslag til lov om ændring af lov om miljø og genteknologi (Gennemførelse af ændringer i udsætningsdirektivet og digital kommunikation)

Resume

Det kan være vanskeligt at sige om situationen generelt bliver værre eller bedre med høringforslagene. Producenter og ansøgere af pesticider og GMO har hidtil haft en accept af, at de kan holde data for deres produkter hemmelige, selvom udsætningsdirektivet ikke præcist præciserede, hvilke data det handlede om, men fra nu af har ansøgerne ikke tilladelse til at holde data hemmelig, hvis det har betydning for risikovurderingen. Så det er en positiv ting.

Men på selv samme tid er forslaget negativt i forhold til Danmarks og EU's intentioner om at imødegå klimaforandringerne og til genskabelse af natur og biodiversitet, idet ansøgerne (industrien) nu udtrykkeligt har tilladelse til at udelade information om GMO-metoder herunder DNA-sekvenser m.m., uden at samfundet kan være sikker på, at der ikke er undtaget noget, der er vigtigt for risikovurderingen. Sameksistens mellem GMO-landbrug og konventionel - og økologisk landbrug er stadig ikke muligt, derfor vil dette lovforslag potentielt gå imod planerne om at øge biodiversitet og natur generelt i Danmark.

Det vil sige, at der er positive elementer med dette høringforslag, men lige præcist på punktet angående GMO, er det et paradigmeskift, hvis vi tillader bioteknologi- og kemiindustrien at kunne mørklægge data om deres GMO-metoder, sekventering og det endelige produkt (de 5 punkter er anført i jeres høringmateriale, og vi har indsat det i et senere afsnit i vores høringssvar).

Vi kommer afslutningsvis frem til nogle anbefalinger.

Baggrund

EU har vedtaget en ny forordning 2019/1381, kaldet åbenhed- og bæredygtighedsforordningen. Det skal sikre større gennemsigtighed og bæredygtighed i fødevarekæden, herunder retten til offentlig adgang til EU's risikovurderinger af vigtige hensyn i fødevarekæden, herunder GMO'er.

Den nye forordning ændrer på regulativ 178/2002 i General Food Law (den generelle fødevarelov), som indeholder generelle krav og principper i fødevarelovgivning. Blandt andet indeholder den bestemmelser om EFSA, som EU nu kan stille større krav til og få adgang til. Samtidig ændres otte andre forordninger og udsætningsdirektivet 2001/18/EC, så bestemmelserne deri er i overensstemmelse med de nye bestemmelser i den generelle fødevarelov.

Den generelle fødevarerlov og udsætningsdirektivet indeholder allerede bestemmelser om både gennemsigtighed og om at det er muligt at holde oplysninger hemmelige af konkurrencemæssige årsager, men begge bliver nu meget mere specificerede og detaljerede. Indtil nu er det blevet accepteret at GMO-ansøgere kan holde nogle oplysninger hemmelige om deres data, selv når det har været vigtigt for risikovurderingen, selvom det dog ikke er specificeret i Udsætningsdirektivet, hvad der kan holdes hemmeligt.

Indførelse af fortrolighedsordning i dansk lov

Med lovforslaget bemyndiges ministeren for fødevarer, landbrug og fiskeri til at fastsætte en ordning om fortrolighed for visse oplysninger, der indgives i forbindelse med en anmeldelse om forhold, der er omfattet af udsætningsdirektivet.

Bemyndigelsen vil være begrænset således, at der alene kan fastsættes regler om fortrolighed i det omfang, det er påkrævet efter udsætningsdirektivets art. 25.

Ændringerne i udsætningsdirektivet bliver inkluderet i genteknologiloven i Danmark, og det er disse ændringer i udsætningsdirektivet der er vigtige for vores samfund. For det første at det er specificeret meget mere, at information og data m.m. anvendt i risikovurderingen skal være offentligt tilgængelige. Det andet er at det specificeres mere, hvad der kan undtages fra offentlig adgang. Dette sidste gælder således for de fem punkter: fremstilling, forbindelser, oplysninger, DNA-sekvenser, forædlingsmønstre / strategier og metoder i produktionsprocessen, at medmindre det er relevant for at vurdere sikkerheden, kan disse holdes hemmelige.

De oplysninger, der efter udsætningsdirektivets art. 25, stk. 3, skal kunne indrømmes fortrolighed for, er oplysninger om:

Fremstillings- eller produktionsprocessen, herunder metoder og innovative aspekter heri, samt andre tekniske og industrielle specifikationer, der er en fast bestanddel af denne proces eller metode, undtagen oplysninger, som er relevante for vurderingen af sikkerheden.

Kommercielle forbindelser mellem en producent eller importør og ansøgeren eller indehaveren af godkendelsen, hvis det er relevant.

Kommercielle oplysninger vedrørende ansøgerens indkøb, markedsandele eller forretningsstrategi.

Oplysninger om DNA-sekvens, bortset fra sekvenser, der anvendes med henblik på påvisning, identifikation og kvantificering af transformationsbegivenheden.

Forædlingsmønstre og –strategier.

I den danske høringsmateriale har man holdt sig til kun at beskrive de ændringer, der sker i loven om genteknologi, uden at sige meget om selve åbenhedsforordningen. Ændringerne til lov om genteknologi vedrører kun, hvad der kan holdes hemmeligt, og der er ikke foreslået nogen

bestemmelse om, at oplysningerne altid skal være offentlige.

Hovedindholdet i den foreslåede ændring siger: «[b]emyndigelsen vil være begrænset således, at der alene kan fastsættes regler om fortrolighed i det omfang, det er påkrævet efter udsætningsdirektivets art. 25.» Desuden står der: «Indrømmelse af fortrolighed vil ikke have betydning for, hvilke oplysninger der kan undtages fra aktindsigt efter miljøoplysningslovens og offentlighedslovens regler. De ændrede regler om fortrolighed vil således ikke føre til, at adgangen til aktindsigt begrænses.»

Dette er ikke desto mindre en **vurdering** og ikke det samme som at have en særskilt bestemmelse i loven om, at information altid skal være offentlig, som udsætningsdirektivet nu ellers har lagt op til. Dette bør ændres i forslaget, hvis lovændringen indebærer det på skrift antydte for Danmark.

For selvom det oplyses, at man ikke kan gøre oplysninger fortrolige, som er vigtige for risikovurderingen, føler vi os ikke overbeviste om, at det ikke netop kan være tilfældet alligevel.

For det første fordi biotekindustrien netop påstår, at de produkter og metoder, som landbrugs- og biotekindustrien benytter i udviklingen af nye GMO-organismer, planter og dyr, ikke indebærer risici, og derfor ikke er af vigtighed for risikovurdering. Hvis lovændringen fortolkes på den måde, kan det betyde, at landbrugs- og biotekindustrien ikke skal give samfundet fuld adgang til data om deres produkter, herunder hvordan det er udviklet, eksempelvis hvorledes GMO-frø og GMO-såsæd blev udviklet i laboratorierne.

Vi vil som samfund ikke kunne få aktindsigt i de frø og såsæd, biotekindustrien sender ud på markedet i fremtiden – og på de fulde data om de GMO-produkter, som måske ender på markerne og i vores natur.

Helt konkret kan det betyde, at både informationer om metoden der anvendes i udviklingen af GMO-produkter (eksempelvis Crispr-metoden, som er den metode biotekindustrien satser hårdest på) og det endelige GMO-produkt, mørklægges. Produkter, som er udviklet med de nye genteknikker såsom Crispr, Talen, ODM m.fl., bliver uigennemsigtige. Vi vil ikke kunne vide hvad vi lægger på vores tallerkner.

En industri, der igennem årtier, har vist sig først og fremmest at tænke på egen økonomi, frem for at bekæmpe klimaforandringer, sult og fattigdom. Patent-problematikkerne er ikke bare risikabelt for landmændene, men for hele vores samfund. Jo mere ud af ”biotek-vejen” vi betræder vores veje i forhold til hvordan vi producerer vores fødevarer, jo mere afhængig vil landmænd, detailhandlen og forbrugerne blive af biotekindustrien. For de vil komme til at eje vores såsæd.

Hvis vi ikke kan få aktindsigt i, hvilke GMO-metoder, der bliver anvendt, vil vi ikke kunne forstå årsag-virkningsmekanismerne bag de afgrøder, vi spiser, og som ender i vores natur.

Det vil være at sætte demokratiet ud af kraft i forhold til fuld transparens i de organismer, som designes og som har virkninger på økosystemerne, og potentielt kan ændre alt levende liv. Denne høring er i sin essens paradoksal, idet den ønsker at give gennemsigtighed på mange andre områder, f.eks. pesticid-området, men så giver den bedre betingelser for netop de nye GMO-teknikker, CRISPR, Talen, ODM etc, som i langt højere grad end pesticiderne kan ændre liv fra ét afkom til det næste.

Anbefalinger

Vi har i NOAH valgt at fremlægge de ændringsforslag, som vi mener er det væsentligste og helt centrale for befolkningens ret til åbenhed angående sikkerheden af de produkter, som er beregnet til foder- og fødevarer.

De sidste to punkter, d) og e) i høringsmaterialet, om at:

d) DNA-sekvenser og om avlsmønstre og avlsstrategier: bør ikke skrives ind i den generelle fødevarerlovgivning. De bør kun være i genteknologilovgivningen, dvs. udsættelsesdirektivet og fødevarer- og foderforordningen. Det gælder derfor især for GMO-området. Den generelle fødevarerlov har et afsnit om "Den kvantitative sammensætning af, hvad der er genstand for anmodningen", og det er muligt, at det kan også fortolkes som en DNA-sekvens.

DNA-sekvensen uden for den genetiske ændring, der er nødvendig for påvisning, bør ikke kunne holdes hemmelig, fordi der kan have været andre ændringer i DNA'et, der har betydning for risikovurderingen, ikke mindst med genredigering. Det kan ikke skade ansøgere at give adgang til data for sekventering, når de har patentbeskyttelse. Vi anbefaler at argumenterne i Testbiotechs Briefing 26-11-2018 læses og anvendes i dansk kontekst ift. dette høringslovsforslag. (Vedhæftet til vores høringssvar er "TBT_recommendations on changes of EU Regulation 178_2002").

e) Hemmeligholdelse af avlsmønstre og avlsstrategier: Det er vigtigt at vide, hvad der er det nærmeste ikke-genetisk modificerede genetiske forhold at sammenligne med. Det bliver også beskrevet godt af Testbiotechs Briefing 26-11-2018, og vi anbefaler at argumenterne i Testbiotechs Briefing 26-11-2018 læses og anvendes i dansk kontekst ift. dette høringslovsforslag. (Vedhæftet til vores høringssvar er "TBT_recommendations on changes of EU Regulation 178_2002").

Oplysninger om fremstillingsprocessen, f.eks. CRISPR er vigtig for risikovurderingen af GMO'er, så den bør ikke holdes hemmelig.

Der vil være en fortolkning af, hvad der kræves for offentliggørelse "for i væsentlig grad at skade virksomhedens interesser", og hvad "information, der er relevant for sikkerhedsvurderingen" vil betyde.

På den ene side giver det større rettigheder til ansøgere, når de er specificeret i loven, hvad de kan holde hemmeligt. Når det ikke blev specificeret, kunne man arbejde for at sikre, at de ikke længere ville blive accepteret for så meget hemmeligholdelse. På den anden side er det mere forudsigeligt, når det er specificeret.

NOAH anbefaler at implementere en ny paragraf i de nødvendige danske love i henhold til høringen angående "forslag til ændring af lov om miljø og genteknologi", således at:

"I tilfælde af Udsættelse skal oplysningerne altid være offentlige."

Med Venlig Hilsen,

NOAH – Friends of the Earth Danmark

Inger A Vedel, Inge Ambus og June Rebekka Bresson